

Een versie van dit artikel is gepubliceerd in het blad *Interpretatie* 22, 6 (2014), p. 11-12.

Het citeren of doorgeven van deze tekst is toegestaan, mits met bronvermelding.

De auteur van deze tekst is dr. Piet van Veldhuizen – www.woordenmetzielenzin.nl

Het uur dat komt

Een bijbels basisbegrip, met name in Johannes 4

Nee, dit gaat niet over de eerstvolgende zestig minuten. Het ‘uur dat komt’ is, in de bijbelboeken die aan Johannes worden toegeschreven, een uitdrukking voor een bepalend moment dat nog voor ons ligt. Het is een moment in de toekomst waarnaar het heden zich uitstrekt – totdat het eindelijk aanbreekt.

Bij Matteüs, Marcus en Lukas komt de uitdrukking slechts eenmaal voor, als aanduiding van het moment waarop Jezus in de handen zal vallen van degenen die hem ter dood zullen veroordelen: ‘het uur is gekomen’ – Mar 14,41, Mat 26,45, Luk 22,14. Dat uur ligt dan echter niet meer in de toekomst: het is zover, het moment is daar.

In het evangelie volgens Johannes vinden we maar liefst vijftien maal een zinnetje waarin het werkwoord ‘komen’ en een ‘uur’ samen worden gebruikt. In zes van die gevallen gaat het over hetzelfde uur waarvan bij de andere evangelisten sprake is, de ontknoping van Jezus’ leven in zijn laatste nacht en dag. Maar wat bijzonder is bij Johannes, is dat de uitdrukking ook gebruikt wordt om naar dat moment vooruit te grijpen: ‘zijn uur is nog niet gekomen’ – waarmee een eerder heden al onder de spanning van dat komende uur wordt gezet. En als Johannes voor het eerst zegt dat het uur gekomen is, doet hij dat om nog hele hoofdstukken tekst in te voegen voor het zover is, maar die wel al in het licht te zetten van wat komen gaat.

Daarmee hebben we een belangrijk kenmerk van het Johannesevangelie te pakken, dat ook voor de bijbelse theologie van belang is: dat het heden niet alleen door het verleden is gevormd tot wat het nu eenmaal is geworden, maar dat het door een toekomstig uur wordt gevormd tot wat het worden kan. Het heden reikt naar voren, of wordt naar voren getrokken, naar een toekomst die in zekere zin al gegeven is.

Tweemaal gebruikt Johannes de uitdrukking ‘het uur komt en het is nu’. De ene keer gaat het over het uur waarop de aanbidding van God niet meer bepaald wordt door historische of lokale tradities, maar zal geschieden ‘in geest en waarheid’ (4,23). De andere keer gaat het over het uur waarin de doden tot leven geroepen zullen worden, het uur van het laatste oordeel (5,25). Door het zo te zeggen: het komt en kijk, daar is het – maakt hij de beweging waarmee de toekomst op ons afkomt bijna tastbaar. Datgene wat nog komende is, is de ultieme realiteit die zich al komende realiseert, en de lezer wordt voortdurend uitgenodigd om het heden te laten vormen door dat wat komt.

In Johannes 4 vers 21 en 23 staat het uur dat komt in sterk contrast met de claims van het verleden. Jezus is daar in gesprek met een vrouw van wie we het verleden weliswaar niet kennen, maar wat Jezus ervan onthult suggereert een beladen geschiedenis, en het feit dat ze als vrouw alleen en op het middaguur naar de waterput komt, suggereert haar sociale isolement. De plek waar ze elkaar treffen is beladen met de broedertwist tussen Samaritanen en Joden en de religieuze claims van

Jeruzalem en de Gerizim. Er is heel veel verleden dat het heden van deze ontmoeting 'informeert', mede vorm geeft. Maar Jezus laat datzelfde heden informeren vanuit wat komt. Hij haalt de situatie van de vrouw en hemzelf uit de greep van het verleden vandaan en zet alles in het licht van de toekomst die in zijn persoon het heden aanraakt. Hij verklaart het uur dat komt nú geldig, als tegenkracht tegen al dat verleden dat zich doet gelden.

Met Jezus legt de toekomst van God een claim op ons heden, waarbij de claims van het verleden verbleken. Zodoende kan die Samaritaanse vrouw naar haar stad snellen en uitroepen dat Jezus 'alles wat ik heb gedaan' heeft onthuld. Ze wordt door die onthulling blijkbaar niet op de doem van haar verleden vastgenageld, maar ervan bevrijd. De vrouw die water moest gaan putten op een eenzaam uur, opent zich naar de menigte, hetgeen wordt beantwoord met een maximale respons. Die respons, in de slotzin van het verhaal, wist alle onoverkomelijkheden van de traditie uit, als de Samaritanen over de jood Jezus zeggen: deze is waarachtig de verlosser van de kosmos.

Als de beoogde lezer die tekst tot zich neemt, is dat heilvolle komende uur in het verhaal wel al gekomen, maar in het heden van de lezer is het nog steeds toekomstmuziek. Johannes schreef niet voor een publiek dat alle onoverkomelijkheden van beladen verledens en tradities reeds achter zich had gelaten: hij schrijft het als een appèl om dat komende uur, waarin geest en waarheid het winnen van voldongen feiten en eigen gelijk, ook in de situatie van de lezers geldend te laten worden – om het heden te laten stempelen door de toekomst.

Daarom moet niet alleen telkens gesproken worden over een uur dat komt, maar moet er soms ook bij worden gezegd: 'en het is nu'. He is niet de bedoeling dat we de toekomst de toekomst laten. Zo gaat het ook in het gesprek van Jezus met die vrouw. Na Jezus' woorden over het komende uur zegt de vrouw zoiets als: ja, dat zien we allemaal wel als de messias komt, die zal het ons wel vertellen. Daarmee probeert ze onder de klem van wat Jezus zegt uit te komen. Maar dan voltooit Jezus de lange rally van hun gesprek met een smash: 'Ik ben het, ik die met je spreek'. Het gaat niet om ooit in een onbestemde toekomst. De toekomst eist toegang tot het heden. De keus waarvoor Johannes zijn lezers stelt, is om bepaald te worden door het verleden, of gevormd te worden door de toekomst. Het heden is zodoende nooit neutraal terrein.